

L'observatori meteorològic del Turó de l'Home

OSCAR FARRERONS VIDAL –
MIQUEL MESEGUER GARCÍA DE CASTRO

The Turó de l'Home meteorological observatory

Aquest 2022 es compleixen 90 anys del funcionament de l'observatori meteorològic del Turó de l'Home, que va iniciar les seves observacions el 19 de novembre de 1932, gràcies a l'empenta del Dr. Fontserè i del Servei Meteorològic de Catalunya, en motiu del Segon Any Polar. Però l'observatori era un vell somni de l'acadèmic Joan Montserrat que al 1880 va intentar portar a terme l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, i d'entre els seus socis molt especialment Artur Osona, tot i que sense èxit. Alguns dels observadors han deixat petjada al turó, com el matrimoni Josep Gil i Maria Oliveres, Josep Bordas, Fernando García de Castro i Miquel Meseguer García de Castro. L'observatori va deixar de funcionar oficialment al 2001, i al 2010 el Servei Meteorològic de Catalunya va instal·lar una estació meteorològica automàtica molt propera al Turó de l'Home, al Puig Sesolles, a les antigues instal·lacions militars que s'havien erigit al 1974.

Paraules Clau: Turó de l'Home, observatori meteorològic, Fontserè, García de Castro.

This 2022 marks the 90th anniversary of the operation of the Turó de l'Home meteorological observatory, which began its observations on November 19, 1932, thanks to the initiative of both Dr. Fontserè and the Meteorological Service of Catalonia, on the occasion of the Second Polar Year. But the observatory was actually an old dream of the academic Joan Montserrat, who in 1880 tried to found the Catalan Association of Scientific Excursions, and among its members especially Artur Osona, although without success. Some of the observers have left their mark on the hill, such as the couple Josep Gil and Maria Oliveres, Josep Bordas, Fernando García de Castro and Miquel Meseguer García de Castro. The observatory officially ceased operations in 2001, and in 2010 the Meteorological Service of Catalonia set up an automatic weather station very close to the Turó de l'Home, at Puig Sesolles, the former military installations that had been built in 1974.

Keywords: Turó de l'Home, meteorological observatory, Fontserè, García de Castro.

INTRODUCCIÓ

El Turó de l'Home és el cim més elevat del Montseny (1707 m), pertany a l'extens terme municipal de Fogars de Montclús. El turó és el punt culminant d'una carena que, de nord a sud, marca el límit de les aigües entre la Tordera i la riera de Santa Fe, amb el Catiu d'Or (1677 m) com acompanyant septentrional (separat per coll Sesbasses) i Puig Sesolles (1666 m) com acompanyant meridional (separat per coll Pregon). El clima és mediterrani continental nord (tot i que molt a prop del mediterrani continental humit de la plana de Vic), amb una temperatura mitjana històrica de 6.9°C, malgrat que a l'hivern les mínimes baixen molt (l'absoluta -19.8°C es va donar el 2 de febrer de 1956).¹ Les precipitacions hi són molt abundants, amb una mitjana anual de 1.063 litres per metre quadrat.² Totes aquestes dades, i moltes més, ho sabem perquè des de 1932 hi ha un observatori meteorològic coronant el Turó de l'Home.

L'origen del nom del turó es podria trobar en un paràgraf que Víctor Balaguer va escriure al llibre *Al pie de la encina* en que explica: "Su verdadero nombre es el de turó de l'Home Mort, cerro del Hombre Muerto, pero el pueblo con su maravilloso y certero instinto de abreviatura, ha suprimido el vocablo muerto, y ha quedado siendo el cerro del Hombre. Y se llamó del hombre muerto porque, visto desde no sé qué punto y no sé a qué luz, aunque siempre con los ojos de la fe, las peñas presentan en su configuración y silueta la apariencia o representación de un hombre, tendido a lo largo, como muerto, en su sarcófago". L'estil grandiloqüent, el romanticisme i ampul·lositat del llibre, han fet dubtar a molta gent d'aquesta afirmació, ja que el que caracteritzava Víctor Balaguer no era el seu rigor científic sinó les seves ganes d'incorporar les llegendes a la història de Catalunya. Però la veritat és que si us apropau al turó per l'antiga pista asfaltada amb els primers raigs de sol del dia, veureu com un gegant de pedra ajagut al peu del cim, amb el cap just sota l'observatori, i els braços i les cames reclinats als esqueis de pedra. De tota manera, tal com deia Víctor Balaguer, es qüestionà de fe veure l'home mort.

1 Entre 1940 i 1997 (període d'observacions històric), la temperatura mitjana mensual dels mesos més freds ha estat: gener 1985: -3.5°; febrer 1956, -6.8°; març 1984, -1.3°; abril 1978, 0.6°; maig 1984, 3.4°; juny 1992, 7.9°; juliol 1966, 12.2°; agost 1977, 11.5°, setembre 1972, 7.6°, octubre 1974, 2.4°, novembre 1966, 0.6°, desembre 1960, 2.2°.

2 El 1996 va ser un dels anys més plujosos al Turó de l'Home, amb un total de 1718,6 litres /m².

INICIS

Al 1880 el metge i acadèmic Joan Montserrat³ va presentar un projecte a l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques (que al 1891 es fusionaria amb l'Associació Catalana d'Excursions per fundar el Centre Excursionista de Catalunya), per la instal·lació d'un observatori meteorològic al Turó de l'Home, que a més compliria les funcions de refugi muntanyenc. Per portar a terme la magna empresa, l'associació va nomenar una comissió formada per Cèsar August Torras, Carles García Vilamalla, Antoni Massó i Artur Osona que, aprofitant els contactes d'aquest darrer amb els propietaris, va obtenir la cessió gratuïta del terreny del turó per portar a terme el seu projecte.

Per sufragar els costos econòmics s'inicià una subscripció pública, encapçalada per Artur Osona i Formentí (1840-1901), que era l'home més conegut en els cercles excursionistes i catalanistes des que l'any anterior havia escrit la pionera guia *Excursió a la Muntanya del Montseny per un propietari de la vila de Breda*.

La comissió inicià la tasca a mitjans abril 1881 pujant al Turó de l'Home per situar l'emplaçament exacte de la construcció, un lloc assentat a sud i resguardat en les tres cares restants pel desmunt que es preveia fer. Les obres s'iniciaren d'immediat amb el constructor bredenc Joan Campeny. Cèsar August Torras, Carles García Vilamalla, Antoni Massó i Artur Osona pujaren de nou al turó al mes de juliol i queden gratament sorpresos per lo avançat de les tasques de desmunt i l'ambient de treball que hi trobaren. Després de la visita, la comissió va baixar a peu fins Viladrau per tornar a Barcelona. Artur Osona es quedà al turó a passar la nit amb els sis treballadors que vivien a peu d'obra. Els manobres sols baixaven a casa seva cada quinze dies, per veure les respectives famílies i cobrar els salaris. Els queviures els hi pujaven de Breda, i l'aigua provenia de la font de Briançó, sota les Agudes. Quan trobaven a faltar la família, feien un gran foc que no trigava a ser contestat des de Breda.

A finals d'agost la comissió, acompanyats d'Àlvar Verdaguer, va tornar a pujar al turó i observà amb satisfacció que les obres projectades pel primer any estaven totes ja executades. El darrer dia d'agost Artur Osona i el contractista Campeny són sorpresos al cim per una forta tempesta, i han

3 Joan Montserrat i Archs (Barcelona, 1844-1895) regentava una farmàcia a la plaça del Pi de Barcelona, on es mantenia una tertúlia setmanal amb força membres de la Renaixença. Era el meteoròleg que escrivia diàriament a les pàgines de la revista *La Renaixensa*. Fou membre de la comissió desplaçada a Marsella per estudiar l'epidèmia de còlera de 1884; i durant anys va tenir càrrecs directius a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.

de passar la nit refugiats en el cobert dels treballadors, acompanyats per deu hores de pluja, llamps, trons i ràfegues de vent espantoses.

El primer any d'obres havia exhaurit les 2.885 pessetes que s'havien aconseguit amb la subscripció popular, tot i que a l'hora d'abonar les quantitats promeses, algú es va fer l'orni, i per poder liquidar econòmicament l'obra Osona, García i Massó van acabar pagant de la seva butxaca el que faltava. Als següents anys les subscripcions van anar molt a la baixa, al juny 1884 sols havien aconseguit un acumulat de 622 pessetes, totalment insuficient per l'agosarat projecte, que va quedar llastimosament abandonat.

SERVEI METEOROLÒGIC DE CATALUNYA

El somni de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, de Joan Montserrat, Artur Osona i tants visionaris, el va fer realitat al 1932 el doctor Eduard Fontserè i Riba (Barcelona, 1870-1970), cap del Servei Meteorològic de Catalunya (SMC), amb motiu del Segon Any Polar Internacional, que pretenia la realització de mesures meteorològiques a cims elevats amb l'objectiu d'obtenir dades que permetessin investigar la circulació atmosfèrica entre les regions polars i les baixes latituds. El Montseny va ser un dels dos enclavaments catalans escollits per aixecar un observatori.⁴

Aprofitant el rebaix al turó que havien fet les obres precursorses, es va adquirir una caseta de fusta projectada per l'arquitecte Damià Ribas i construïda per l'empresa Ribas i Pradell,⁵ que es va col·locar fermament al turó, i es va inaugurar a temps per desenvolupar la tasca meteorològica del Congrés Polar i convertir-se en un punt d'investigació i recerca internacional per desenvolupar estudis atmosfèrics i climàtics. La caseta que havia de servir d'habitatge als observadors meteorològics del turó es va construir i muntar a la seu de Ribas i Pradell de Barcelona i, un cop donat el vist i plau per Fontserè i el conseller de la Generalitat Bonaventura Gassol, fou transportada completament desmuntada en vehicle fins Santa Fe, i d'aquí pujada en ases fins al cim del turó, on una colla de fusters varen tornar a muntar de nou l'habitatge dels observadors, assegurant-lo contra el vent amb set cables d'acer, i dotant-la d'un parallamps compost per un sistema de vuit puntes en totes direccions, subjectes a unes barres d'aram en comunicació entre si i amb una placa a terra.

4 L'altre va ser el cim de Sant Jeroni de Montserrat.

5 L'empresa tenia dos socis, l'arquitecte Damià Ribas i el fuster Francesc Pradell Prat, nat a Calldetenes, que havia après l'ofici a la important fusteria de Viladrau de Joanic Pujol Palou. En Francesc es casà amb la filla gran d'en Joanic i van marxar a Barcelona, on després d'uns anys fundaria Ribas i Pradell.

El mateix Fontserè ens explica el material científic que hi havia en un article al Butlletí del CEC al 1933: *“L’instrumental, dins d’una rígida economia, és suficient per a la missió que ha de complir durant l’Any Polar: determinació dels corrents atmosfèrics a l’alçària de l’observatori (1713 metres), de les qualitats de les masses d’aire que hi vagin passant, i dels instants en què hi passin els fronts o superfícies de discontinuïtat entre les masses d’aire successives. Amb aquest objecte, han estat muntats al Montseny un anemògraf elèctric “Richard” de 16 direccions, un anemòmetre “Robinson”, un barògraf, un higrògraf, un heliògraf “Campbell”, un termòmetre registrador (termògraf), un pluviòmetre i la instal·lació termomètrica reglamentària d’aparells de lectura directa, compronent-hi el psicròmetre”*. En aquest escrit també exposa els objectius científics a aconseguir: *“El pla d’observacions, ultra mantenir tot l’instrumental registrador a l’hora exacta, que s’obté per radio, comprèn la determinació directa dels elements meteorològics cada dues hores, no solament per lectura dels instruments, sinó també per observacions visuals, entre les quals l’estadística dels coeficients de transparència de l’aire, i de la quantitat i classe dels núvols són fonamentals”*. Les observacions van començar el 19 de novembre de 1932.

Un confusió recurrent que trobem encara en molta bibliografia explica que la caseta de fusta era el pavelló de Noruega de l’Exposició Internacional de Barcelona de 1929. Totes dues casetes de fusta foren instal·lades al Montseny amb poca diferència de temps, però el pavelló de Noruega no va anar al Turó de l’Home sinó a la vall de Santa Fe, i encara avui és una casa particular d’aquesta vall montsenyenca.⁶

Els primers observadors treballant al Turó de l’Home van ser el veterà excursionista i esquiador Josep Gil i la seva muller Maria Oliveres. Una línia telefònica que corria per terra servia per a comunicar les dades meteorològiques, però s’havia de reparar tot sovint, perquè els excursionistes la feien servir com a passamà de corda, o el bestiar s’hi entrebancava.⁷

Una altra habitant del turó era una burreta molt espavilada, que feia tota sola el camí fins a Santa Fe amb la nota a la sàrria. Allà la carregaven amb el pa, el correu i la comanda de menjar, i la tombaven de nou cara amunt, i ella soleta xino-xano feia el costerut camí de pujada pel vell corriol de l’avetosa. En Josep i la Maria van descobrir la virtut d’aquesta burra per casualitat, perquè un dia l’animal amb les seves sàrries lligades no va voler

6 Per més informació podeu llegir l’article d’Andreu Pujol Mas “El pavelló de Noruega de l’exposició Internacional de Barcelona de 1929”.

7 A vegades també havia estat robat el cable de coure.

esperar en Josep, i va marxar tota sola. Al primer ensurt per la desaparició del animal va succeir la sorpresa en veure que la burra se sabia el camí de memòria.

Fontserè, en una conferència impartida a inicis de l'any següent a la “Societat de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques” va dir *“L'observatori del Montseny ha de continuar i continuarà. La caseta de fusta que avui li serveix d'estatge, serà, no ho dubto, substituïda per un edifici definitiu, i a l'actual observador aniran a ajuntar-s'hi, no solament meteoròlegs de la nostra terra, encarregats de vigilar l'atmosfera des de França fins a l'Ebre i des de l'Aragó fins al mar, sinó també especialistes que vinguin de fora”*.

Josep Gil i Maria Oliveres van ser els observadors del turó de l'Home fins poc abans de l'esclat de la Guerra Civil espanyola. Es va convocar unes oposicions⁸ a les que si van presentar 15 aspirants. Després d'un procés acurat, va ser seleccionat Jaume Bordas i Bley (Barcelona 1911-2011), que arribà al turó amb el grau de tinent d'aviació, i que tindrà entre d'altres, la missió d'informar sobre l'estat del temps als aeròdroms pròxims al front d'Aragó. Després d'uns fets sospitosos, el Servei d'Informació Militar (SIM) republicà dubtava de la seva lleialtat i Bordas va ser reclòs a un centre de detenció primer, i després a la presó Model. Davant l'avanç franquista els presoners són portats cap a la frontera, però en Bordas s'escapa a l'alçada de Sant Hilari. Gran part de la història la sabem pel llibre titulat *Jacques B. Bley*,⁹ en part una biografia d'en Jaume, tot i que en aquest cas el protagonista es diu Jacques. Recull informació de tipus climàtic de l'època, però també anècdotes com la comercialització del xarop de “Passa Avets” confeccionat pel vell de cal Trompo, a Santa Fe. També destaquen històries sobrenaturals i aparicions fantasmals al cim del Montseny. Per exemple al 1935 s'explica que una nit, aparentment tranquil·la, van trucar a la porta del refugi de l'observatori del Turó de l'Home. En obrir-la, en Jaume no va veure ningú, i tampoc en comprovar els voltants. Tornat a la seva llitera va escoltar com si esgarrapessin molt suaument els porticons de la finestra. Es va apropar cautelosament i la va obrir amb celeritat, amb la intenció de sorprendre al fantasmal visitant. Textualment explica: “Ante sus ojos apareció de nuevo la estrellada noche pero esta vez, sobre el fondo oscuro se distinguía una forma densa que tenía apariencia humana, dándole la

8 Serien cap a inicis de 1934, perquè en la biografia de Jaume Bordas explica una tempesta que va viure com observador a la tardor de 1934.

9 Tot i que l'autor que signa el llibre és Ricardo Blasco, durant molt de temps s'ha especulat que es tracta d'un pseudònim d'Antoni Ribera i Jordà, un dels fundadors del Centre d'Estudis Interplanetaris (CEI). Antoni Ribera mai va desmentir que ell fos l'autor, però les investigacions recents demostren que l'autor real fou Ricardo Blasco Romero (València 1919 – Barcelona 2001). Així ho acrediten els registres oficials d'autors de CEDRO, i la investigació portada a terme al 2019 per Juankar Moreno a “*El Ojo Crítico*”.

Portada del llibre “Jacques B. Bley”, en la seva reedició de 2019.

espalda, caminando ingrátido, huyendo... ¡hacia el abismo! A Jacques le dio un terrible vuelco el corazón y estuvo a punto de perder la serenidad. Aquel desconocido iba a despeñarse irremisiblemente. La opaca silueta siguió avanzando horizontalmente, deslizándose en el aire, sobre el vacío, sin caer en el abismo, hasta que desapareció en el horizonte *nocturnal, esfumándose para no volver nunca más*.¹⁰ No és l'únic cas relacionat amb aparicions estranyes i objectes voladors no identificats al Turó de l'Home, recollits durant molt de temps al Centre d'Estudis Interplanetaris.

SERVICIO METEOROLÓGICO NACIONAL

En acabar la Guerra Civil el Servei Meteorològic de Catalunya va ser clausurat i tots els seus béns confiscats. L'observatori del turó de l'Home va passar a mans del Servicio Meteorológico Nacional, que a l'octubre de 1939 va reprendre les observacions meteorològiques de la mà de Joan Pardo i Gil (Barcelona 1922-2004) que, en col·laboració amb l'ajudant de meteorologia Oriol de Sentmenat, posaren altre vegada en funcionament

¹⁰ El llibre original de 1968 costa molt de trobar, però al 2019 s'ha reeditat per “Reediciones Anómalas” amb pròleg de Iker Jiménez, juntament amb texts addicionals de Ricardo Blasco Ruiz i Pablo Villarrubia.

l'observatori, integrant-lo en la xarxa internacional de meteorologia. En Joan Pardo treballà al turó de l'Home fins l'octubre de 1944.

El doctor Fontserè, malgrat el cop que suposa la clausura del Servei Meteorològic de Catalunya, i la seva jubilació al 1940 com a professor universitari, es mantindrà actiu en la recerca científica, i al 1950 publicarà part de la feina feta des del turó al llibre a *Una visió meteorològica al turó de l'Home (Montseny)*. Durant la següent dècada continuarà amb moltes més publicacions, la seva darrera al 1962 titulada *Meteorologia de l'Excursionista*, editada pel Centre Excursionista de Catalunya, en que es divulguen conceptes meteorològics i dóna consells pràctics per excursionistes i observadors (com els que continuaran la tasca al turó de l'Home).

FERNANDO GARCÍA DE CASTRO

Fernando García de Castro Barrera (Úbeda, Jaén, 1922-1999) és possiblement un dels personatges més arrelats a l'observatori del Turó de l'Home per la memòria col·lectiva montsenyenca. En Fernando va arribar com observador al cim del Montseny el 1951, amb 29 anys, després d'haver estat mariner uns pocs anys, fent la ruta Casablanca-Southampton en un vaixell mercant noruec anomenat Bismillah. Però tot un seguit de temporals atlàntics, problemes de salut i una certa nostàlgia, juntament amb la mancança i enyor de les seves muntanyes, van ser els motius perquè no tingués cap dubte en acceptar encarregar-se de l'observatori meteorològic del Turó de l'Home, on ja havia estat diverses vegades, el primer cop al 1943. En principi García de Castro pensava dedicar a l'observatori una temporadeta curta, però la realitat és que s'hi va estar gairebé 37 anys. La petita caseta de fusta de Ribas i Pradell, enfilada al capdamunt del Turó de l'Home, amb un cel immens per dosser, va ser per ell el més semblant al paradís.

Els primers anys van ser durs, en Fernando treballava a l'hivern a l'empresa SEAT com administratiu, i els caps de setmana agafava el primer tren cap a Sant Celoni, per pujar després amb la tartana¹¹ fins a Santa Fe. El cap de setmana canviava les bandes dels aparells registradors, i aprofitava els pocs ingressos generats per les visites, si el temps ho permetia. Però un cop passada la temporada més crua de l'hivern, ja residia al turó, baixant un cop a la setmana a Barcelona, per veure família i amics, i els dimecres a Sant Celoni, a mercat. Molts cops hi anava a peu des del turó, i baixava en menys de 4 hores. Si sortia a les set del Turó de l'Home, passant per

¹¹ Funcionava amb gasogen, una mena de caldera que calia anar omplint amb pinyes, branquillons, carbó o el que fos diverses vegades al llarg del trajecte.

can Pinyoca, Fogars i Campins, ja voltava pel mercat a les onze, dues hores abans que arribés la tartana amb el seu carregament. Un dinar a cal Corbaire, i cap a Santa Fe amb la tartana, ara si, ben farcida de dins i de fora al llarg de tot el sostre d'avis, joves, mestresses, pastors, mossos, sacs, caixes, gàbies, farcells, cistells i coves... arribada a Santa Fe a mitja tarda, i pel corriol de Passavets amunt.

La vella caseta anava malmetent-se any darrera any, sense cap pressupost per a reparació i conservació. No hi havia desaigües, i el vent i la neu campaven lliurament dins del petit edifici, escolant-se per les nombroses esquerdes que l'envelliment dels envans i les parets de fusta provocaven. Després de molt insistir per part de Fernando als caps del *Servicio Meteorológico Nacional*, al 1953 s'aprovà un pressupost per a l'ampliació de l'observatori amb la construcció d'un annexa d'obra.

El 1954 en Fernando coneix al mateix turó a la que seria la seva dona, Anna Maria Meseguer Bastardas, una excursionista de Mollet del Vallès que no dubta en casar-se amb ell menys de mig any després de conèixe'l. Aquell mateix estiu del 1954 comencen les obres d'ampliació de l'observatori, un nou edifici de pedra local que es construeix a tocar la vella caseta de fusta, i que millorarà força les condicions de confort i habitabilitat.

Construcció de l'ampliació de l'observatori, al 1954. (Foto Tramullas).

Treballant en l'ampliació de l'observatori. (Foto F. García de Castro).

L'antic observatori de fusta i l'annex d'obra acabat al 1954. (Foto F. García de Castro).

La vida somreia al jove matrimoni, que eren els més feliços del món al seu paradís del Turó de l'Home, però la mort per accident del seu primer fill, Josep Enric, el 1956 quan tenia poc més d'un any, esdevinguda per negligència mèdica després d'una caiguda, els va afectar molt, i a proposta d'un amic del Centre Excursionista de Catalunya, accepten fer-se càrrec del xalet-refugi del CEC a la Molina, a principis de la dècada dels anys seixanta. En van tenir prou amb un any i mig per a adonar-se que potser sí que es guanyaven millor la vida a la Molina, però a canvi d'haver perdut una cosa per a ells molt més valuosa: la felicitat d'un paradís a la seva mida. I així, sense haver de pensar-s'ho gaire, decidiren tornar al seu turó, en mala hora bandejat, però finalment i sortosa recuperat, on s'instal·laren definitivament el matrimoni amb els seus tres fills (Miquel, 1958; Cristina, 1960; Carles, 1965).

Anna Maria Meseguer davant l'observatori al 1962. (Foto F. García de Castro).

Collet de les Agudes, a l'inici del corriol dels Castellets, aproximadament cap a 1964. A l'esquerra Miquel Meseguer. (Foto F. García de Castro).

En Fernando García de Castro acompanyat dels seus dos fills barons, a l'esquerra Fernando, i a la dreta Miquel. (Foto F. García de Castro).

Anna Maria Meseguer amb el seu fill Miquel davant l'observatori. (Foto F. García de Castro).

L'any 1976 és enderrocada definitivament la vella caseta de fusta, i es construeix la segona ampliació d'obra que la substitueix, donant peu a l'actual configuració arquitectònica. I així van passant els anys, entre tempestes de neu i mesuraments continuats fins que arribem a març del 1984, data emblemàtica en que es registra el major gruix de neu acumulada al cim del Turó de l'Home des que hi ha registre: 287 cm de neu. En aquelles dates, en Fernando ja és ajudat en l'observatori pel seu fill Miquel. La nevada va començar un diumenge a la tarda, amb entrada de llevant, i intensitats de precipitació destacables. Aquella va ser una llevantada que es va perllongar gairebé una setmana. Al voltant de la caseta la neu es va anar acumulant, amb parsimònia, fins deixar part de l'edifici colgat sota les dunes blanques.¹² Els queviures es van anar exhaurint... i no parava de nevar. Aquell divendres, amb menys vent que els dies anteriors, però encara amb nevada feble i boira fossilitzada, en Miquel es decideix a baixar esquiant a Sant Celoni, per recollir queviures i tornar altre vegada a l'observatori. Passar del càlid ambient de la casa al gèlid ambient d'aquells

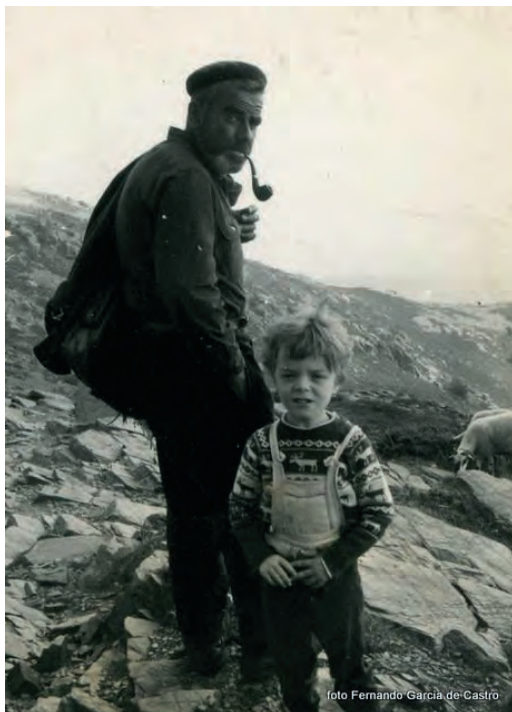
¹² La nevada també colgaria un dels primers cotxes que va arribar al cim del turo, un Seat 127 d'en Miquel.

La caseta original de l'observatori Turó de l'Home. (Foto F. García de Castro).

vessants va ser un instant de glòria previ a un descens que en Miquel no oblidarà, amb una neu sense cohesió, recent i molt freda, que demanava una dosi extra d'atenció i cura. El protagonista explica: “Fins que els arbres vora meu em van donar referència, la baixada era una bogeria, doncs no veia res més que blanc absolut arreu, i tant aviat em trobava ‘flotant’ amb la neu per la cintura i amb els esquís fent subnivalisme, com encarat pendent amunt i amorrat sota la neu... i tenint com a única referència el fred vent que a més varia de direcció i t’enganya; aquell tram de menys de 500 m se’m va fer llarguíssim. Un cop al bosc, però, la cosa va canviar, i ja vaig poder gaudir d’aquell fantàstic privilegi, una baixada fins més avall de Santa Fe”.

Després de fer nit a Sant Celoni, en Carles Gusi, de Viladecans, va aproximar en Miquel fins el pla Amagat, punt on havia arribat una llevaneus netejant la carretera. Però el temps es tornava a complicar. En Miquel li va costar arribar fins a l'observatori del Turó de l'Home, tal i com ens explica: “Tot i que la pujada que em quedava no era gaire llarga, uns dos quilòmetres, anava amb una motxilla que pesava com un dimoni. I en pocs minuts, un altra vegada boira, vent, i de postres comença a calamarçar, i el ressò dels trons es va acostant fins que els sentis petar deixant-te mig ensordit... En ben pocs minuts vaig fer com els talps, al pendent de neu hi vaig fer una petita galeria ascendent en angle recte, mentre sentia els cabells tibants amb

El pastor Pere Llobet al 1971, acompanyat pel nen Carles García de Castro. (Foto F. García de Castro).

petites espurnes d'electricitat estàtica, i un cop a dins i amb la motxilla fent de porta, per si de cas, vaig haver de fer un 'vivac de tempesta' durant unes hores, fins que em vaig convèncer a mi mateix que ja no tronava... I l'arribada, com suposareu, apoteòsica. Mai un camí tant curt se m'havia fet així de llarg!''.

En Fernando García de Castro es va retirar al 1987.¹³ A partir d'aleshores, seran el seu fill Miquel Meseguer García de Castro i la seva esposa Nydia Figueres qui continuaran la tasca a l'observatori, on romandran fins 2001.

Al juny 2011 Miquel Meseguer va cedir la documentació dels registres meteorològics que hi havia a l'observatori, que comprenia el període 1952-1994, al SMC. L'Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya va restaurar la documentació que estava

13 El matrimoni García de Castro Meseguer, acabat de retirar, marxa a viure a la Úbeda natal d'en Fernando, on instal·la un observatori meteorològic i fa d'home del temps a la televisió local, tot i que mai oblidaran el Turó de l'Home, ja que sovint al llarg dels següents anys tornaran uns dies per visitar el seu paradís al cim del Montseny.

Puig Sesolles i la base militar des del Turó de l'Home. (Foto Joaquim Reberté, 1975).

Pirògraf de l'observatori del Turó de l'Home, i al fons la base militar de Puig Sesolles. (Foto Joaquim Reberté, 1979).

malmesa, i al novembre de 2015 es va constituir el fons catalogat del Turó de l'Home.¹⁴

PUIG SESOLLES

L'any 1974 s'instal·là a Puig Sesolles una base militar, per la qual cosa s'obrí una gran carretera per arribar fins aquesta instal·lació que albergava més de 50 militars. La base va modificar per sempre el perfil històric de Puig Sesolles amb un gran moviment de terres i l'aplanament del cim, on s'instal·larà l'edifici militar i la immensa torre de comunicacions.

El 1998 el Ministeri de Defensa va deixar en desús els edificis militars, i posteriorment es va signar un conveni de col·laboració amb la Diputació de Barcelona perquè es realitzés un programa de restauració i millora d'aquest sector. L'any 2001 es va iniciar l'enderroc de la caserna i la majoria de les instal·lacions del complex militar, excepte l'antena de comunicacions, encara avui en funcionament, i el búnquer. Aquell mateix any 2001 l'observatori del Turó de l'Home va mesurar oficialment les darreres observacions i la construcció es va abandonar, fins avui, que ja presenta signes clars de deteriorament. Al febrer de 2022 la comissió bilateral Estat – Generalitat de Catalunya va acordar retornar la cesió d'us del terreny i de l'observatori al govern de Catalunya.

Per evitar el truncament definitiu de la sèrie meteorològica, el 2010 el Servei Meteorològic de Catalunya va instal·lar una estació meteorològica automàtica a Puig Sesolles, davant la impossibilitat de situar-la en el mateix observatori del Turó de l'Home, per garantir la seguretat dels precisos i cars aparells automàtics. Avui els registres es poden consultar a l'instant al lloc web del Servei Meteorològic de Catalunya. Lector, quina temperatura fa en aquest precís moment a Puig Sesolles – Turó de l'Home?

BIBLIOGRAFIA

ALBESA I RIBA, C. (2012), "Aparicions misterioses al Montseny. La por, extra-terrestres i ovnis", *Monografies del Montseny* 27, p. 117-125.

ALBESA I RIBA, C. (2016), "Una quinta columna al Montseny (1936-1939)", *Monografies del Montseny* 31, p. 17-24.

Àlbum de Meteoròlegs de Terres de Parla Catalana, <<http://oratge.org/Mecat.html>> (consulta: agost 2021).

BALAGUER, V. (1893), *Al pie de la encina*, Madrid: El Progreso editorial.

BLASCO ROMERO, R. (1968), *Jacques B. Bley*, Barcelona: Editorial Telstar.

¹⁴ Fons completament digitalitzat que es pot consultar a la Memòria Digital de Catalunya: <<https://mdc.csuc.cat/digital/collection/TdH>> [consulta: gener 2022].

- CENTRE D'ESTUDIS INTERPLANETARIS, <<http://www.ctv.es/USERS/netcei>> (consulta: agost 2021).
- FARRERONS, O. (2021), *Històries del Montseny*, Cassà de la Selva: Editorial Gavarres.
- FARRERONS, O. (2021), "L'Observatori del Turó de l'Home, una idea nascuda el 1880", *Vallesos* 21, p. 128-130.
- FIGUERES, N. – MESEGUER GARCÍA DE CASTRO, M. (1996), "L'observatori meteorològic del Turó de l'Home", *Monografies del Montseny* 11, p. 105-115.
- FONTSERÈ, E. (1933), "El nou observatori del Turó de l'Home", *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, 453.
- MESEGUER GARCÍA DE CASTRO, M. (1998), "L'observatori meteorològic del Turó de l'Home. Un fill de la Renaixença que va veure la llum tard", *Associació Catalana d'observadors meteorològics (ACOM)*, *Penell* 6, p. 7-11.
- MESEGUER GARCÍA DE CASTRO, M. (2014), "La memòria d'un cim (1932-1987)", *Unió excursionista de Sabadell, Ronda Vallesana*, XXXV, p.123-146.
- MORENO, J. (2019), "Jacques B. Bley", en *Ni Antonio, ni Ribera. Historia de un Plagio*, *El Ojo Crítico*, 88, <<http://elocritico.info/jacques-b-bley-ni-antonio-ni-ribera-historia-de-un-plagio/>> (consulta: setembre 2021).
- PUJOL MAS, A. (2021), "El Pavelló de Noruega de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929", *Monografies del Montseny* 36, p. 213-219.
- SERVEI METEOROLÒGIC DE CATALUNYA (2021), *Cent anys mirant el cel. Centenari del Servei Meteorològic de Catalunya*, Institut d'Estudis Catalans.
- SERVEI METEOROLÒGIC DE CATALUNYA (2021), *Col·lecció del Turó de l'Home*, <<https://mdc.csuc.cat/digital/collection/TdH>> (consulta: setembre 2021).
- VILARUBIA, P. – BLASCO RUIZ, R. (2019), *Epílogo Parte II, "Retomando la vida de Jacques B. Entrevista con Madame Odile, viuda de Jaume Bordas Bley"*; BLASCO ROMERO, R. (1968), *Jacques B. Bley*, Boadilla del Monte-Madrid: Ediciones Anómalas.